

Những Chuyện Đời Bình Thường trong Truyện Ngắn Tiểu Tử

Nguyễn Văn Sâm

*Nhà văn Tiểu Tử
Ảnh: Ngọc Ánh*

Tôi biết rất ít về con người của Tiểu Tử, đại khái ông, là con trai của nhà văn tiên phong miền Nam Võ Thành Cứ, ông đã từng dạy ở trường Petrus Ký một niên khóa nào đó giữa thập niên 50 khi tốt nghiệp kỹ sư từ Pháp về. Lúc đó tôi đang theo học tại trường này (54-57) (như vậy trên danh nghĩa tôi là học sinh của ông). Bây giờ ông định cư ở Paris sau một thời gian làm việc ở Phi Châu. Thỉnh thoảng ông phóng lên mạng một truyện ngắn, ngắn nhưng hầu hết tình tiết trong câu chuyện thường đi sâu vào lòng người, được đón nhận với cảm tình. Điều này do ông biết chọn tình tiết nổi bật, hy sinh những điểm nhỏ không ích lợi cho toàn truyện mặc dầu sẽ làm bài văn trở nên sinh động và mang nhiều màu sắc văn chương hơn. Thêm vào đó, văn ông giản dị trong sự mô tả khiến người đọc dễ cảm nhận những điều ông muốn chuyển giao. Đối thoại của Tiểu Tử bình dị, không bị lệ thuộc vào tính chất cách điệu của văn chương sáng tác nên rất giống với lời nói chuyện ngoài đời. Đó là ba trong số những yếu tố thành công của truyện ngắn Tiểu Tử.

Tôi có cảm tình với truyện ngắn của Tiểu Tử qua truyện đầu tiên được thưởng thức, đó là truyện Bài Ca Vọng Cổ, truyện nói về một người thanh niên mang hai dòng máu Việt-Phi, đương sống ở Phi châu mà tác giả đã tình cờ gặp lúc anh ta ngân nga vọng cổ một mình. Anh ca để tự thưởng thức cung điệu du dương mật ngọt đặc trưng của quê hương mẹ khi đương lạc lõng trên quê hương cha. Câu chuyện nhẹ nhàng nhưng bi thiết ở chỗ bài vọng cổ đối với anh khi ngân lên coi như tiếng khóc nhớ thương về một quê mẹ xa xăm trộn lẫn với sự tiếc tuổi thơ đã mất, chỉ còn lại chút ít trong trí nhớ, đồng thời là sự cô đơn của người mang hai dòng máu sống trên một quê hương tuy trên danh nghĩa là quê hương của cha mình đó nhưng xa lạ vô cùng tận vì mình không có quá khứ với nó, thiếu kỷ niệm, có thể nói là ngoại nhân đối với nó và với người chung quanh. Câu chuyện tôi cho là mang một tình tự quê hương in sâu trong trí, không cần điều liên tưởng cũng được chủ thể kéo về.

Hàm ý về thân phận của chính tác giả cũng đang lạc lõng giữa xứ người. Truyện đơn giản nhưng chứa đặc sắc hiếm có làm người đọc không thể quên được. Nó giống các truyện nổi tiếng của những người đi trước như 'Chém treo ngành' của Nguyễn Tuấn, 'Lò Chén Chòm Sao', 'Ba Con Cáo' của Bình Nguyên Lộc, 'Con Thần Lăn Chộn Nghiệp' của Hồ Hữu Tường hay 'Tình Nghĩa Giáo Khoa Thư' của Sơn Nam... Đặc điểm của 'Bài Ca Vọng Cổ' là tình tự quê hương được cụ thể hóa bằng giọng ca, những giọt nước mắt và cả những câu xác định lập đi lập lại như phân trần và cần được người khác xác nhận rằng anh ta là người Việt Nam. Chắc chắn rằng ai đọc truyện này cũng cảm thấy ngùi ngùi lâng lâng buồn. Thành công của Tiểu Tử ở chỗ đó. Tôi tìm đọc hầu hết các truyện của Tiểu Tử khi có dịp để hiểu rõ hơn hoàn cảnh và tâm tình của những người không may bị đại nạn sau cơn hồng thủy của đất nước, thường là những đề tài trong truyện của Tiểu Tử. Thỉnh thoảng hai người trao đổi vài dòng thăm hỏi bình thường với tư cách văn hữu nhưng chưa bao giờ nói chuyện về văn chương cũng như chưa từng gặp mặt. Ôi, hai lục địa xa xôi cho những người đã về hưu gần cả chục năm!

Kỳ sang Paris vào đầu Thu 2015 vừa rồi tôi hân hạnh gặp được ông trong một bữa tiệc hội ngộ thân tình với vài bạn văn quen biết nhau chút đỉnh như LS Trần Thanh Hiệp, nhà văn Vũ Thư Hiên... do anh Trần tức nhà văn Nguyễn Thị Cỏ May tổ chức tại nhà.

*Nguyễn Văn Sâm & Tiểu Tử (Paris 2015)
Ảnh: Ngọc Ánh*

Đó là một người đàn ông đã quá tuổi tám mươi nhưng còn rất phong độ, mạnh mẽ, vui tánh, rất dễ gây cảm tình dầu đối với người mới gặp. Chúng tôi sau vài câu giới thiệu của chủ nhà bỗng chốc thành thân thiết vì cùng nhau có nhiều điểm giống: cùng có thời gian dạy học ở một ngôi trường lớn của Sài Gòn, cùng mang nợ viết lách, chưa nói tới yếu tố di tản buồn

mà người bên ngoài nước phần nhiều ai cũng có.... Con người của Tiểu Tử ở đời thường bình dị dễ thương đặc biệt như văn chương ông, cái giọng nói tuy quá tuổi 'nghe chuyện gì cũng thuận tai' vẫn còn sang sảng lại rất ròn Nam Bộ khiến ai cũng thấy thân tình. Càng cảm tình hơn nữa khi nửa chừng bữa tiệc ông hứng khởi tự nhiên lấy đĩa nhỏ nhồi lên bàn xuống xề một câu vọng cổ mùi mẫn. Bên Tây mà, có rượu ngon bản địa, có fromage danh tiếng sản xuất từ mấy ông cha nhà dòng, có bạn đồng điệu nói chuyện thời thế, văn chương người ta dễ bộc lộ niềm vui thích của mình.

Trong bàn tiệc có người từ lâu hâm mộ văn phong ông hỏi tò mò

- Sao lại là Tiểu Tử ?
- Ở tại hồi đó lâu lắm rồi, coi truyện Tàu, thấy bậc bề trên hay được xưng tụng là 'đại nhân' còn người thấp hèn thì tự xưng 'tạ hạ', 'tiểu nhân' tự thấy mình chắc hồng hơn ai nên xưng 'tiểu tử' cho yên.

Nói xong ông bật cười hề hả ra chiều đắc ý với bút hiệu của mình. Tôi thầm nghĩ ông với bộ dạng đồ sộ, chắc nịch như Hồ Hữu Tường ngày xưa, xưng là 'đại nhân' chắc cũng chẳng ai phản nản gì. Xưng Tiểu Tử chỉ là biểu lộ sự khiêm cung thôi. Câu chuyện đang rôm rả chợt có tiếng điện thoại reo, người nhận mở âm thanh cho mọi người cùng nghe – cũng lại là cái tách chơn thật của người Nam Kỳ Lục Tỉnh – giọng người phụ nữ mềm dịu thân thiết bên kia đầu dây, ông gật gật đầu như đang đối diện:

- Ủa, anh dzia liền!

Cái giọng ngọt lịm hóm hỉnh của ông già khiến ai cũng cười, ông thêm:

- Bả nhắc bữa nay có hẹn với đóc-tura, nhắc hoài nhắc hủy sợ quên!

Tuổi già bệnh hoạn là chuyện thường nhưng xem ra Tiểu Tử còn cầm cự hơn chục năm nữa với cá tính hồn nhiên lạc quan này.

Nói chung Tiểu Tử sở trường và hình như chỉ viết truyện ngắn. Tôi gọi ông là nhà văn của những sự đời bình thường trước mặt. Đời bình thường trước mặt là những chuyện không có gì đáng nói và sẽ mất tiêu trong trí nhớ đối với người bình thường, nhưng đã được Tiểu Tử lượm lên, phủi bỏ rêu rĩa bụi bặm, ghi lại trong truyện phần cốt lõi, thế là chúng trở thành những sự kiện lóng lánh của đời. Cái hay của Tiểu Tử ở đó. Sự kiện chưa chắc đã hay, càng chẳng có chút yếu tố ly kỳ nào nhưng khi vào trong tác phẩm của Tiểu Tử lại hóa thân thành những điều người đọc nhập tâm ghi nhớ. Càng đáng ghi nhớ hơn khi ông đưa người đọc vào một tâm trạng lâng lâng u buồn.

'Khi hấn buông tôi ra, tôi thấy hai má của hấn ướt nước mắt. Tôi vội vã quay đi, làm lũi bước nhanh nhanh về nhà ga mà nghĩ thương cho 'thằng Jean le Vietnamien'. Hồi nãy, nó ôm tôi, có lẽ nó đã tưởng tượng như là nó đang ôm lại được một góc trời quê mẹ..'. (Bài Ca Vọng Cổ)

Chẳng hạn như truyện ngắn Xíu. Anh chàng Bầy được người yêu dụi dụi đầu vào lưng anh lần đầu cũng là lần chót trước ngày nàng đi vượt biển nguy nan. Và:

*...Xíu đi rồi, ngày nào Bầy cũng đạp xe đi lòng bông. Không biết đi đâu, cứ đạp chậm chậm, đạp hoài. Khát, thì tấp vô uống cái gì đó. Đói, thì tấp vô ăn đại cái gì đó. Ăn gì uống gì, không cần để ý tới nữa. Vậy mà Bầy cũng đạp tới cái công viên nhỏ mà hai đứa thường hẹn nhau. Chàng dựng xe cạnh chiếc băng xi măng mà hai đứa thường ngồi, rồi bước lại ngồi giống như ngày xưa chàng vẫn ngồi để đợi nàng tới. Nhưng bây giờ thì chàng ngồi một mình, ngồi thật lâu. Và không biết tại sao lại phải ngồi như vậy ! Rồi lại đạp xe đi loanh quanh. Không cần biết đi đâu...
... Bầy không biết rằng mình đang đi lượm những mảnh vụn của cuộc tình... (Xíu)*

Vâng, Bầy đạp xe về những chỗ cũ, ngồi xuống những chỗ trước đây anh và Xíu cùng ngồi, để lượm lại những mảnh vụn của cuộc tình do hoàn cảnh đặc biệt của đất nước, đã đạp nát, liệng tung tóe trên các nẻo đường. Đã gọi là mảnh vụn thì làm sao lượm lại cho hết và làm sao gắn lại cho khớp. Người đọc u buồn lây nỗi u buồn của nhân vật là vì thế.

Chuyện Lấn cũng lộ nét bi thiết cố hữu. Đó là những lời đối đáp ăn trét của bà cụ bị bệnh lú lẫn với cô giáo có lòng nhơn muốn giúp đưa bà về nhà, đó là cái nhìn vô hồn của bà đối với sinh hoạt chung quanh, đó là những lời trách móc của đứa cháu nội, nó coi bà già như cục nợ. Tiểu Tử có cái nhìn sắc sảo khi tả hành vi của bà già lẫn. Bà mặc áo bà ba vải trắng, quần lãnh đen, mang dép nhựa. Vừa đi vừa nhìn chung quanh. Bà đi một lúc lại ngồi xuống bệ gạch xây tròn chung quanh góc cây vỉa hè. Có khi bà ngồi chồm hồm cạnh bệ gạch, thay

vì ngồi lên bệ gạch! Đi hay ngồi, bà cũng nhìn quanh. Bà nhìn mấy cửa hàng, bà nhìn từng người qua lại. Cái nhìn trống rỗng. (Lấn)

Những lời đối đáp của bà thì không thể trích được, nó là cái xương sống của truyện. Điểm nổi bật cũng là cách nói chuyện của đứa cháu nội với bà, nó gợi cho ta thân phận đáng buồn của người già khi đến xế cuộc đời. Bên trong thì trí nhớ đã được bạch hóa chẳng còn gì, ngoài đời thường thì cho tới cháu cũng dần vật, trách móc, coi như gánh nặng bất đắc dĩ phải cưu mang.

Những cảnh đời nho nhỏ, đáng thương làm cho người đọc xúc động đó là căn bản cấu tạo nên truyện của Tiểu Tử. Chọn bắt những điều nho nhỏ của đời để thổi bùng thành những truyện ngắn gợi cảm là cái tài đặc biệt của Tiểu Tử không phải ai cũng có.

Viết tới câu này tôi nhớ đến trường hợp nhà văn trẻ Nguyễn Ngọc Tư ở quê nhà, cũng có khả năng tương tự nhưng đó là trường hợp khác và văn phong khác...

Nguyễn Văn Sâm
(*Victorville, CA, December 23, 2015*)